

Opłaty związane z zanieczyszczeniem wód we Francji i w Polsce. Analiza porównawcza

Water Pollution Charges in France and Poland. A Comparative Analysis

Abstract

This paper is one element of a broader comparative study of fees related to environmental law. The subject of the analysis was limited to a specific type of fees, i.e. those related to water pollution in France and Poland. Such a selection of countries for comparative analysis made it possible to highlight certain differences in the scope of the discussion, which may prove to be an incentive, especially from the point of view of the Polish legislator, to reflect on possible legislative changes. The comparative method, which allows the analysis of the law in a broader aspect than just the national one, also made it possible to draw conclusions on the possible directions of changes in the general nature of the fees collected by environmental protection authorities at the national level.

KEYWORDS: french law, polish law, tax law, environmental law, fees

SŁOWA KLUCZOWE: prawo francuskie, prawo polskie, prawo podatkowe, prawo ochrony środowiska, opłaty

MICHAŁ MARIĄŃSKI – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ORCID – 0000-0001-6212-914X, e-mail: michal.marianski@uwm.edu.pl

ELŻBIETA ZĘBEK – profesor nauk inżynierjno-technicznych w dyscyplinie inżynieria środowiska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ORCID – 0000-0002-8637-8391, e-mail: elzbieta.zebek@uwm.edu.pl

1 | Wprowadzenie

Przedmiotem analizy w ramach niniejszego opracowania uczyniono specyficzne formy opłaty, tzn. opłaty związane z zanieczyszczeniem wód pobierane przez organy ochrony środowiska w ujęciu porównawczym (na przykładzie Francji i Polski). Dobór takich a nie innych państw do analizy wynikał z faktu, że polski ustawodawca wielokrotnie wzorował się na rozwiązaniach francuskich już w przeszłości, a dodatkowo w ostatnich latach pojawiają się postulaty wykorzystania pewnych rozwiązań francuskich w szeroko rozumianej nauce prawa finansowego zarówno w ujęciu materialnym^[1] jak i instytucjonalnym^[2].

Metoda porównawcza pozwala na analizę prawa w szerszym niż tylko krajowym aspekcie, zwłaszcza jeżeli dokonywane jest w ujęciu funkcjonalnym. Powyższe dotyczy zarówno aspektów niniejszej pracy odnoszących się do prawa podatkowego^[3], jak i do prawa ochrony środowiska^[4]. W tym miejscu warto jednak zaznaczyć, że sformułowanie prawo porównawcze, pomimo iż obecne w większości systemów prawnych, nie ma jasno zarysowanych i jednorodnych norm regulujących stosunki społeczne. Powyższe powoduje, że w przeciwieństwie do norm cywilnoprawnych czy karnoprawnych mamy do czynienia ze swego rodzaju szczególnym podejściem polegającym na porównywaniu różnego rodzaju rozwiązań w ramach już ukształtowanych gałęzi prawa^[5]. Powyższe jest tym bardziej istotne, w kontekście badań porównawczych o charakterze interdyscyplinarnym, co do których zalicza się przedmiotowa publikacja. Autorzy, analizując bowiem opłaty pobierane przez organy ochrony środowiska w Polsce i we Francji, poruszają się zarówno w zakresie szeroko rozumianego prawa podatkowego, jak i prawa ochrony środowiska.

¹ Urszula Kinga Zawadzka-Pąk, „Aktualne kierunki zmian we *francuskim samorządzie terytorialnym na tle sytuacji w Polsce*” *Samorząd Terytorialny*, nr 5 (2013): 10.

² Luiza Budner-Iwanicka, Michał Mariański, „Organizacja Izb obrachunkowych we Francji i w Polsce. Wybrane aspekty prawnoporównawcze” *Finanse Komunalne*, nr 3 (2024): 7.

³ Mariola Lemonnier, „Prawo publiczne a prawo prywatne. Uwagi prawnoporównawcze na podstawie prawa francuskiego” *Studia Prawno-Ekonomiczne*, nr 100 (2016): 77.

⁴ Piotr Korzeniowski, „Koncepcja Normatywna przeciwdziałania Zanieczyszczeniom” *Przegląd Prawa Ochrony Środowiska*, nr 1 (2015): 23.

⁵ Roman Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2008): 23-24.

O ile w zakresie prawa podatkowego podstawowym aktem prawnym we Francji jest Generalny kodeks Podatków (fr. Code Général des Impôts – dalej jako CGI)^[6], o tyle w zakresie opłat zastosowanie ma już kodeks ochrony środowiska (fr. Code de l'environnement) oraz pomocniczo kodeks jednostek samorządu terytorialnego (Code général des collectivités territoriales). W ramach wspomnianego kodeksu ochrony środowiska regulacje istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania zawarte są w tytule I Księgi II zatytułowane „Wody oraz środowisko wodne i morskie”. Tytuł ten składa się z dziewięciu rozdziałów, z których najbardziej istotny, tzn. zawierający dyspozycje dotyczące opłat środowiskowych jest rozdział III pt. Struktury administracyjne i finansowe, obejmujący artykuły od L213-1 do L213-22 (fr. Chapitre III : Structures administratives et financières)^[7].

W ramach przedmiotowego Rozdziału wyodrębniono dodatkowo Sekcję III odnoszącą się do tzw. komitetów ds. Zlewni oraz Agencji wodnych (fr. Section 3: Comités de bassin et agences de l'eau), w ramach której w podsekcji III, tzn. w artykułach od L213-10 do L213-10-12 uregulowano szczegółowo opłaty pobierane przez Agencje wodne (fr. Sous-section 3: Redevances des agences de l'eau).

W Polsce za analogiczne kwestie można uznać opłaty pobierane za usługi wodne przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (PGW WP). Kwestie tych opłat zostały szczegółowo uregulowane w Rozdziale 5 Instrumenty ekonomiczne w gospodarowaniu wodami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne^[8] (u.p.w.). Opłaty za usługi wodne i inne należności są zaliczane do instrumentów zarządzania zasobami wodnymi (art. 11 u.p.w.). W ogólnym ujęciu opłaty usługowe są oparte na zasadzie zwrotu kosztów i mają powszechne zastosowanie w gospodarce wodno-ściekowej^[9].

⁶ Michał Mariański, „Inne obowiązkowe podatki gminne we Francji według francuskiego Generalnego Kodeksu Podatków” *Studia Iuridica Toruniensia*, nr 29 (2021): 194.

⁷ Michał Mariański, Richard Bartes, „Legal protection of surface waters in France”, [w:] *Legal protection of inland waters in selected EU countries*, red. Jarosław Dobkowski, Elżbieta Zębek, Jakub Jan Zięty (Abingdon-on-Thame: Routledge, 2025).

⁸ T.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1087, 1089, 1473.

⁹ Opłaty usługowe mogą mieć charakter cywilnoprawny, np. podstawą ponoszenia opłaty jest umowa o charakterze cywilnoprawnym zawierana między odbiorcą usługi a przedsiębiorstwem, dla którego opłata jest przychodem – Michał Ptak, „Opłaty i podatki ekologiczne w krajach Unii Europejskiej” *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 127 (2010): 82.

2 | Opłaty pobierane przez Agencje Wodne we Francji

Na wstępie warto zaznaczyć, że zgodnie z art. L213-8-1 francuskiego Kodeksu ochrony środowiska (Code de l'environnement – dalej jako CdeL) Agencja wodna jest państwowym zakładem publicznym o charakterze administracyjnym, który funkcjonuje w każdym dorzeczu lub grupie dorzeczy. Agencja ta odpowiada w szczególności za zrównoważoną gospodarką zasobami wodnymi i środowiskami wodnymi, zaopatrzenie w wodę pitną czy regulacją przeciwpowodziową^[10]. Aby móc realizować swoje zadania, gromadzi ona zasoby finansowe w szczególności poprzez opłaty pobierane na podstawie artykułów od L. 213-10-1 do L213-10-12.

Francuski ustawodawca wyróżnił kilka różnych typów opłat (*redevance*) jakie mogą być pobierane przez Agencje wodne. Na wstępie w artykule L213-10 wskazał jednak, że każda agencja wodna, kierując się zasadą zapobiegania i naprawiania szkód w środowisku, ustala i pobiera od podmiotów publicznych lub prywatnych opłaty za szkody w zasobach wodnych, środowisku morskim i różnorodności biologicznej. Tym samym za każdym razem jak mowa jest o Agencji wodnej, autorzy pod tym pojęciem rozumieją każdą z sześciu Agencji, których zakres terytorialny odpowiada granicom sześciu basenów hydrograficznych we Francji, jakie ustanowiono już ustawą z 16 grudnia 1964 roku^[11].

Pierwszą i będącą przedmiotem niniejszego opracowania jest opłata za zanieczyszczenie wody (*redevances pour pollution de l'eau*) uregulowana w artykułach od L213-10-1 do L213-10-4 francuskiego Kodeksu ochrony środowiska.

Warto jednak podkreślić, iż istnieją również inne opłaty, które autorzy uczynią przedmiotem odrębnego opracowania. Tak też drugą opłatą jest danina za modernizację sieci zbierania wody (*redevances pour modernisation des réseaux de collecte*), którą szczegółowo regulują dyspozycje zawarte w art. od L213-10-5 do L213-10-7). Trzecią opłatą jest danina za wyemitowane zanieczyszczenia (*redevances pour pollutions diffuses*), uregulowana w artykule L213-10-8, a czwartą zawarta w art. L213-10-9 opłata za pobór z zasobów wodnych (*redevances pour prélèvement sur la ressource en eau*). Piątą formę stanowi uregulowana w art. L213-10-10 opłata za magazynowanie wody

¹⁰ Marc Hoeltzel. „Les agences de l'eau : des acteurs clés de la politique nationale de l'eau” *Administration*, nr 269 (2021): 94.

¹¹ Fr. Loi n° 64-1245 du 16 décembre 1964 relative au régime et à la répartition des eaux et à la lutte contre leur pollution (Dz. U. JORF du 18 décembre 1964).

w okresach niskiego poziomu wody (*redevance pour stockage d'eau en période d'étiage*), a ostatnią, szóstą formą opłaty jest danina dotycząca ochrony środowiska wodnego (*redevance pour protection du milieu aquatique*), której poświęcony jest artykuł L213-10-12 kodeksu ochrony środowiska.

Wracając jednak do opłaty związanej z zanieczyszczeniem środowiska, francuski ustawodawca zaznaczył, że pod pojęciem tej opłaty kryje się z jednej strony opłata za zanieczyszczenie wody pochodzenia nie domowego (*origine non domestique*), a z drugiej strony opłata za zanieczyszczenie wody pochodzenia domowego (*origine domestique*). Powyższe stanowi jeden z bardziej istotnych elementów dla realizacji polityki wodnej we Francji, która pierwsze elementy tej polityki usankcjonowała już we wspomnianej ustawie powołującej Agencję wodne z 1964 roku^[12]. Następnie w pkt. I artykułu L312-10-2 CdeL doprecyzowano, że każda osoba, z wyjątkiem właścicieli i użytkowników budynków wykorzystywanych głównie do celów mieszkalnych oraz abonentów usługi wody pitnej, której działalność polega na korzystaniu z wody porównywalnej do wykorzystania na cele bytowe, której działalność powoduje odprowadzanie jednego z pierwiastków, o których mowa w pkt IV, do środowiska naturalnego bezpośrednio lub poprzez sieć zbierającą, podlega opłacie za zanieczyszczanie wód pochodzenia obcego (nie domowego).

Kolejno w pkt. II artykułu L312-10-2 wskazano, że podstawą dla obliczenia opłaty są roczne zanieczyszczenia wprowadzane do środowiska naturalnego w wysokości dwunastokrotności średniomiesięcznych zanieczyszczeń oraz najwyższego miesięcznego wprowadzonego zanieczyszczenia. Podstawa dla obliczenia składki składa się z różnych elementów wymienionych w pkt. IV niniejszego artykułu. W drodze wyjątku stawka opłaty należnej za zrzuty substancji o ostrej toksyczności do morza w odległości większej niż 5 kilometrów od brzegu i na głębokość większą niż 250 metrów wynosi a 9 euro za keq (kiloekwitoks) w przypadku zrzutów na rok 2020.

Dodatkowo wskazano, że podstawę do naliczenia opłaty określa się bezpośrednio na podstawie wyników regularnego monitorowania wszystkich zrzutów, przy czym system monitorowania jest zatwierdzany i kontrolowany przez organizację upoważnioną przez agencję wodną. Jeżeli jednak teoretyczny poziom zanieczyszczeń związanych z działalnością jest niższy od progu określonego w rozporządzeniu lub gdy regularne monitorowanie zrzutów okaże się niemożliwe, podstawę ustala się pośrednio na podstawie różnicy pomiędzy, z jednej strony, teoretycznym poziomem

¹² Alexandre Brun, „Gestion de l'eau en France” *Économie rurale*, nr 309(2009): 4.

zanieczyszczeń odpowiadającym danej działalności, a z drugiej strony, poziomem zanieczyszczeń, których uniknięto dzięki systemom kontroli zanieczyszczeń wprowadzonym przez osobę odpowiedzialną lub zarządcę sieci zbiorowej^[13]. Teoretyczny poziom zanieczyszczeń daną działalnością oblicza się na podstawie wielkości i współczynników charakterystycznych dla tej działalności, określonych na podstawie ogólnych kampanii pomiarowych lub badań na reprezentatywnych próbach. Dodatkowo francuski ustawodawca zaznaczył, że rozprzestrzenianie się pofermentu powstałego w wyniku metanizacji (*digestat issu de méthanisation*) nie powoduje powstania obowiązku uiszczenia opłaty za zanieczyszczanie wód pochodzenia obcego, o której mowa w pkt I.

Następnie w pkt. III artykułu L312-10-2 wskazano, że na wniosek podatnika można zarządzić regularny monitoring zrzutów, o którym mowa w pkt II, który ma na celu pomiar rocznych zanieczyszczeń powodowanych przez daną działalność.

Kluczowe dla ustalenia wartości opłaty tabele zabudujemy w pkt. IV artykułu L312-10-2. Przepis ten stanowi, że dla każdego elementu stanowiącego zanieczyszczenie specjalna tabela podaje maksymalną stawkę opłaty oraz próg, poniżej którego opłata nie jest należna. Tak też, przykładowo, dla każdego kilograma azotu zredukowanego stawka wynosi 0,7 euro, a próg naliczenia 880 kg; dla azotu utlenionego, azotynów i azotanów stawka wynosi 0,3 euro za kg dla wartości powyżej 880 kg; dla fosforu całkowitego, organicznego lub mineralnego, stawka wynosi 2,0 euro za kg dla wartości powyżej 220 kg; dla metoxu 3,6 euro za kg dla wartości powyżej 200 kg; dla metoxu uwolnionego do wód gruntowych 6,0 euro za kg dla wartości powyżej 200 kg; dla substancji o ostrej toksyczności stawkę ustalono na 18,0 euro za każdy kiloequitoks powyżej 50 kiloequitoksów, a w przypadku masowego uwolnienia do wód gruntowych stawka wzrasta do 30 euro. Ponadto związki halogenowe adsorbowalne na węglu aktywnym podlegają opłacie w wysokości 13 euro za kilogram, powyżej progu naliczenia na poziomie 50 kg, a gdy dochodzi do ich masowego wprowadzenia do wód gruntowych stawka wzrasta do 20 euro za kilogram. Dodatkowo za substancje niebezpieczne dla środowiska uwalniane do zbiorników wód

¹³ Uniknięte zanieczyszczenia określa się na podstawie pomiarów przeprowadzanych corocznie, po zatwierdzeniu systemu monitorowania przez agencję wodną lub, w przypadku jego braku, na podstawie współczynników oceniających skuteczność wdrożonego systemu kontroli zanieczyszczeń. Jeżeli powstałe zanieczyszczenia pochodzą z bezpośredniego rozprzestrzeniania się, oblicza się je pośrednio, biorąc pod uwagę jakość metod odzyskiwania i rozprowadzania ścieków.

powierzchniowych stawka wynosi 10 euro za kilogram, po przekroczeniu progu na poziomie 9 kilogramów, natomiast za substancje niebezpieczne dla środowiska uwalnianych do wód gruntowych stawka ta wzrasta do 16,6 euro za kilogram. Nieco inną jednostkę miary wprowadzono dla rozpuszczonych soli – mianowicie m³ [siemens/centymetr] – wprowadzając opłatę na poziomie 0,15 euro za każde jednosetowe przekroczenie poziomu 2 000 m³S/ cm. Odminną jednostkę miary w postaci energii megatermicznej, znajdujemy również w zakresie ciepła wyrzucanego na morzu (z wyjątkiem okresów zimowych), gdzie ustalono stawkę na poziomie 8,5 euro dla każdego przekroczenia progu 100 Mth. Stawka ta wzrasta do poziomu 85 euro, jeżeli ciepło zostało wyrzucone, poza okresami zimowymi, do rzeki w ilości powyżej 10 Mth.

W pkt. IV *in fine* artykułu L312-10-2 zaznaczono ponadto, że opłata za osobę prowadzącą działalność hodowlaną ustalana jest od liczby posiadanych przez nią jednostek hodowlanych oraz od obsady zwierząt przekraczającej 1,4 sztuki na hektar użytków rolnych. Opłata licencyjna wynosi 3 euro za jednostkę. Próg pobierania opłaty ustala się na 90 jednostek i 150 jednostek na obszarach, o których mowa w ustawie nr 85-30 z dnia 9 stycznia 1985 r. o zagospodarowaniu i ochronie gór^[14], natomiast w przypadku gospodarstw monogastrycznych przeliczenie pogłowia na duże jednostki inwentarskie odbywa się z uwzględnieniem dobrych praktyk żywieniowych ograniczających wydzielanie związków azotu. Opłatę pobiera się od czterdziestej pierwszej jednostki posiadającej duży inwentarz żywy. Jej wysokość jest mnożona przez trzy w przypadku gospodarstw skazanych karnie na podstawie przepisów dotyczących ochrony jakości wody.

Dla każdego elementu bazowego, z wyjątkiem działalności hodowlanej, stawka opłaty ustalana jest według spójnej jednostki geograficznej określonej przy uwzględnieniu czterech zasadniczych elementów. Do elementów tych zalicza się: stan jednolitych części wód; ryzyko infiltracji lub przedostania się zanieczyszczeń do jednolitych części wód podziemnych; zalecenia nałożone na podstawie polityki wodnej lub dotyczące wody na podstawie innej polityki; oraz cele wyznaczone w planie generalnym zagospodarowania i gospodarki wodnej oraz planie zagospodarowania przestrzennego i gospodarki wodnej^[15].

¹⁴ Fr. loi n° 85-30 du 9 janvier 1985 relative au développement et à la protection de la montagne.

¹⁵ Powyższe obowiązuje od 1 stycznia 2021, zgodnie z ustawą zmieniającą loi n° 2019-1479 du 28 décembre 2019 (Dz. U. JORF n°0302 du 29 décembre 2019).

Dodatkowo, zgodnie z art. L213-10-3, doprecyzowano, że opłacie z tytułu zanieczyszczania wody pochodzenia domowego (*origine domestique*) podlegają cztery zasadnicze grupy podmiotów. Po pierwsze, osoby objęte usługą wody pitnej, z wyjątkiem osób uiszczających opłatę, o której mowa w art. I art. L. 213-10-2. Po drugie, osoby, o których mowa w powyższym punkcie, których działalność powoduje zrzuty pierwiastków zanieczyszczeń poniżej progów, o których mowa w pkt. IV tego samego artykułu. Po trzecie, użytkownicy, o których mowa w art. L. 2224-12-5 ogólnego kodeksu jednostek samorządu terytorialnego (*code général des collectivités territoriales*). Po czwarte, osoby posiadające studnię jako formę ujęcia wody, które zainstalowały urządzenie do liczenia pobranej wody.

W aspekcie zanieczyszczeń pochodzenia domowego, podstawą obliczenia opłaty jest ilość wody, którą zafakturowano na rzecz abonenta. Dla osób, o których mowa w ust. 2° I tego artykułu, podstawa wyliczenia opłaty wynosi maksymalnie 6000 metrów sześciennych. Dla osób, o których mowa w 3° i 4° tego samego pkt. I, do podstawy tej zalicza się także objętość wody pobranej z innych źródeł niż sieć dystrybucyjna. Z tej podstawy wyłączona jest ilość wody wykorzystanej do celów hodowlanych, jeżeli podlega ona specjalnemu przeliczeniu. W przypadku gdy w cenie wody nie jest uwzględniona opłata proporcjonalna do ilości zużytej wody oraz w przypadku braku opomiarowania dostarczanej wody, podstawę wymiaru opłaty ustala się w oparciu o stawkę ryczałtową na mieszkańca, ustaloną w drodze rozporządzenia.

Następnie doprecyzowano, że to Agencja wodna ustala, w granicach 0,5 euro za metr sześcienny, stawkę na daną jednostkę geograficzną określoną z uwzględnieniem czterech zasadniczych kryteriów. Do kryteriów tych zalicza się: stan zbiorników wodnych, ryzyko infiltracji lub przedostania się zanieczyszczeń do wód podziemnych; zalecenia nałożone na podstawie polityki wodnej lub dotyczące wody; oraz cele wyznaczone w planie generalnym zagospodarowania i gospodarki wodnej oraz planie zagospodarowania przestrzennego i gospodarki wodnej. Agencja wodna również pobiera wspomnianą opłatę za pośrednictwem operatora usługi, który wystawia fakturę za opłatę za wodę pitną. Płatność następuje po otrzymaniu ceny za dystrybuowaną wodę. Operator fakturuje opłatę osobom korzystającym z usługi wody pitnej określonej w I na warunkach administracyjnych i finansowych określonych w rozporządzeniu^[16].

¹⁶ Odzyskanie opłaty od podatnika w drodze polubownej i spornej zapewnia służba zapewniająca fakturowanie opłaty za wodę pitną, o której mowa w tym samym artykule L. 2224-12-3.

Na zakończenie artykułu L213-10-3, francuski ustawodawca wskazuje, iż jeżeli dane urządzenie pozwala uniknąć pogorszenia jakości wody, publicznemu lub prywatnemu właścicielowi tego urządzenia lub jego pełnomocnikowi wypłacana jest premia. Oblicza się ją na podstawie ilości zanieczyszczeń pochodzenia krajowego, których wpływ na środowisko naturalne został wyeliminowany lub uniknięty. Premię można dostosować w celu uwzględnienia zgodności z wymaganiami nałożonymi polityką wodną. Podobnie premia jest wypłacana gminom lub ich związkom za działania w zakresie kontroli lub konserwacji niezbiorczych instalacji sanitarnych. Wysokość tej premii wynosi maksymalnie 80% kwoty opłat za zanieczyszczenia bytowe ponoszonych przez abonentów niepodłączonych do sieci kanalizacji zbiorowej, w zależności od wyników kontroli i aktywności odpowiedzialnej służby.

Ostatni z artykułów tej części Kodeksu, L213-10-4 wskazuje, że to dekrety Najwyższego Francuskiego Sądu Administracyjnego (*Conseil d'Etat*) określać będą warunki stosowania artykułów od L. 213-10-1 do L. 213-10-3. Warto również zaznaczyć, że z uwagi na postulowane w doktrynie francuskiej zmiany w omawianym zakresie^[17] wyżej wymienione regulacje odnoszą się do stanu prawnego na dzień 31 października 2024 roku. W doktrynie francuskiej podkreśla się bowiem, że ewolucja francuskiej polityki wodnej jest procesem ciągłym, a jej efektywność wymaga stałego dostosowywania do zmieniających się dynamicznie stosunków społeczno-gospodarczych^[18].

3 | Opłaty pobierane w ramach prawa wodnego w Polsce

W ramach instrumentów ekonomicznych służących gospodarowaniu wodami w art. 267 u.p.w. wyszczególniono opłaty za usługi wodne. Usługi wodne polegają na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom

¹⁷ Marie Tsanga Tabi, „La tarification sociale de l'eau au regard des droits humains: vers une stratégie de service essentiel?” *Politiques & management public*, nr 41 (2024): 189.

¹⁸ Sabine Girard, Anne Rivière-Honegger, „En quoi les dispositifs territoriaux de la gestion de l'eau peuvent-ils être efficaces?” *Sciences Eaux & Territoires*, nr 13 (2014): 32. <https://doi.org/10.3917/set.013.0032>.

publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego korzystania z wód, zwykłego korzystania z wód oraz szczególnego korzystania z wód (art. 35 ust. 1 u.p.w.). Do opłat za usługi wodne związanymi z zanieczyszczeniem wód zaliczamy: 1) opłaty za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi; 2) opłaty za odprowadzanie do wód: a) wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast oraz b) wód pochodzących z odwodnienia gruntów w granicach administracyjnych miast; oraz 3) opłaty za wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych (art. 268 ust. 1 u.p.w.).

Należy nadmienić, że wyżej wskazane opłaty za usługi wodne składają się z opłaty stałej i/lub zmiennej. W przypadku wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi opłata ta składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od ilości i jakości ścieków wprowadzanych w ramach pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego (art. 270 ust. 8 u.p.w.). Druga opłata dotycząca odprowadzania wód opadowych i roztopowych składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych (art. 270 ust. 11 u.p.w.), podczas gdy za odprowadzanie wód pochodzących z odwodnienia gruntów opłatę ponosi się wyłącznie w formie opłaty stałej (art. 270 ust. 3 u.p.w.). Opłatę stałą ustala się raz w roku w formie informacji rocznej zawierającej także sposób obliczenia tej opłaty i przekazuje podmiotowi obowiązanyemu do ponoszenia opłat za usługi wodne. Opłatę tę podmiot wnosi na rachunek PGW WP w 4 równych ratach kwartalnych nie później niż do końca miesiąca następującego po upływie każdego kwartału (art. 271 ust. 6 u.p.w.). Jeżeli podmiot obowiązany do ponoszenia opłat za usługi wodne zaniechał wykonania tego obowiązku, wówczas właściwy organ Wód Polskich określa wysokość opłaty stałej w drodze decyzji (art. 271 ust. 6a u.p.w.).

Natomiast opłatę zmienną ustala się po zakończeniu każdego kwartału w formie informacji zawierającej także sposób obliczenia tej opłaty i przekazuje podmiotowi obowiązanyemu do ponoszenia opłat za usługi wodne. Wysokość opłaty zmiennej zależy od faktycznego zakresu korzystania z wód w okresie rozliczeniowym. Opłata zmienna jest ustalana przez Zarząd Zlewni PGW WP na podstawie danych zawartych w oświadczeniach składanych przez podmioty korzystające z usług wodnych, które należy składać w terminie 30 dni od dnia, w którym upływa dzień przypadający na koniec

każdego kwartału. Wzór takiego oświadczenia znajduje się w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej PGW WP^[19]. Opłatę tę podmiot wnosi na rachunek PGW WP w terminie 14 dni od dnia doręczenia mu informacji^[20].

Opłaty za usługi wodne są obliczane według ustalonych zasad określonych w u.p.w. przy uwzględnieniu górnych i jednostkowych stawek. Opłaty te są zróżnicowane w zależności od wymogów ochrony środowiska, uciążliwości dla środowiska substancji zawartych w ściekach, stopnia degradacji poszczególnych obszarów i zasobów, potrzeby zapewnienia szczególnej ochrony zasobów wód podziemnych i wód jezior, a także od potrzeby racjonalnego gospodarowania wodami opadowymi lub roztopowymi^[21]. Górne jednostkowe stawki opłat za usługi wodne zostały określone w art. 274 i 275 u.p.w. a jednostkowe stawki opłat w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 26 października 2023 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne^[22].

W przeciwieństwie do prawa francuskiego, gdzie mamy jedną zasadniczą opłatę związaną z zanieczyszczaniem wód, prawo polskie wyróżnia trzy zasadnicze kontrybucje. Pierwszą jest opłata za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, drugą opłata za odprowadzanie wód opadowych lub roztopowych, a trzecią opłata za wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z gospodarstw rybackich.

Opłata za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od ilości i jakości ścieków wprowadzanych w ramach pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego (art. 270 ust. 8 u.p.w.). Wysokość takiej opłaty zależy od rodzaju substancji zawartych w ściekach^[23] i ich ilości oraz rodzajów ścieków. Ustawodawca w tym przypadku w art. 270 ust. 9 u.p.w. wskazał dwa rodzaje ścieków, w przypadku których wprowadzono dodatkowe czynniki (poza rodzajem ścieków i ich ilością) mające wpływ na wysokość opłaty.

¹⁹ Na stronie <https://wodypolskie.bip.gov.pl/kzgw/wzory-oswiadczen-oplat-za-uslugi-wodne.html>.

²⁰ PGW Wody Polskie, *Opłaty za usługi wodne*, <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/oplaty-za-uslugi-wodne> [dostęp: 24.10.2024].

²¹ Lucyna Osuch-Chacińska, *Wprowadzanie ścieków i wody do wód lub do ziemi oraz opłaty za te usługi wodne*, (Warszawa: Wolters Kluwer 2018).

²² Dz.U. z 2023 r., poz. 2471.

²³ Przez substancje zawarte w ściekach rozumie się także substancje wyrażone jako wskaźniki pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT₅), chemicznego zapotrzebowania tlenu, zawiesiny ogólnej oraz sumy chlorków i siarczanów (Cl+SO₄) (art. 270 ust. 10 u.p.w.).

Po pierwsze dotyczy to wód pochodzących z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni, gdzie opłata jest naliczana na podstawie temperatury tych wód. Po drugie są to ścieki przemysłowe lub wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, zawierających chlorki i siarczany, w przypadku których opłata zależy od ilości ścieków lub wód oczyszczonych lub podczyszczonych w systemie oczyszczania lub podczyszczania ścieków zasolonych, odprowadzanych z zakładu, zastosowania w zakładzie systemu retencyjno-dozującego lub innego systemu pozwalającego uzyskać ten sam efekt, co system retencyjno-dozujący. Wysokość opłaty stałej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi jest ustalana na podstawie iloczynu jednostkowej stawki opłaty (doba) i maksymalnej ilości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi (m^3/s) określonej w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym. Górna jednostkowa stawka opłaty stałej została określona w art. 274 pkt 7 u.p.w. i wynosi 500 zł na dobę za $1 \text{ m}^3/\text{s}$ za maksymalną ilość ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określoną w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym. Natomiast wysokość opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi jest ustalana na podstawie iloczynu jednostkowej stawki opłaty i ilości substancji wprowadzanych ze ściekami do wód lub do ziemi (kg). Miarą tych substancji są takie wskaźniki jak: pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowania tlenu (BZT₅), chemiczne zapotrzebowanie tlenu, zawiesina ogólna oraz suma chlorków i siarczanów ($\text{Cl} + \text{SO}_4$). Wysokość takiej opłaty jest obliczana także z uwzględnieniem ilości ścieków oczyszczonych lub podczyszczonych w systemie oczyszczania lub podczyszczania ścieków zasolonych, odprowadzanych z zakładu odprowadzającego ścieki o zwiększonym zasoleniu oraz zastosowania systemu retencyjno-dozującego lub innego systemu pozwalającego uzyskać ten sam efekt, co system retencyjno-dozujący (art. 272 ust. 6 i 6a u.p.w.). Górna jednostkowa stawka opłaty zmiennej została określona w art. 274 pkt 8 u.p.w. i w przypadku wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi jest naliczana za 1 kg substancji wprowadzanych ze ściekami do wód lub do ziemi, tj. dla BZT₅ wynosi 4,28 zł (lit. a), chemicznego zapotrzebowania tlenu – 1,71 zł (lit. b) oraz dla zawiesiny ogólnej – 0,52 zł (lit. c). Stawka opłaty zmiennej została również określona dla innych bardziej toksycznych substancji wprowadzanych ze ściekami do wód lub do ziemi, a w szczególności fenoli lotnych – 45,55 zł, oraz heksachlorocykloheksanu (HCH), tetrachlorometanu (czterochloru węgla – CCl_4), pentachlorofenolu (PCP), aldryny, dieldryny, endryny, izodryny, heksachlorobenzenu (HCB), heksachlorobutadienu (HCB_D), trichloro-metanu (chloroformu – CHCl_3), 1,2-dichloroetanu (EDC),

trichloroetylen (TRI), tetrachloroetylen (nadchloroetylen – PER), trichlorobenzenu (TCB), rtęci, kadmu, cynku, miedzi, niklu, chromu, ołowiu, arsenu, wanadu i srebra – 124,56 zł (art. 274 pkt 9 lit. a i b u.p.w.). Natomiast w przypadku wprowadzania do wód lub do ziemi wód pochodzących z obiegu chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni górna stawka opłaty zmiennej została wskazana w art. 274 pkt 10 u.p.w. i jest zróżnicowana ze względu na temperaturę wody. Przy odprowadzaniu 1 dam³ takich wód stawka wynosi 0,68 zł przy temperaturze wód w przedziale od +26°C do +32°C (lit. a), 1,36 zł – od +32°C do +35°C (lit. b) oraz 4,24 zł – powyżej +35°C (lit. c)^[24]. Opłaty za wprowadzenie substancji ze ściekami do wód są zaliczane zatem do grupy podatków środowiskowych od zanieczyszczeń i stanowią dochody funduszy celowych ochrony środowiska i gospodarki wodnej^[25].

Opłata za odprowadzanie wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służące do odprowadzania opadów atmosferycznych albo systemy kanalizacji zbiorczej w granicach administracyjnych miast do wód składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych (art. 270 ust. 11 u.p.w.). Wysokość takiej opłaty stałej jest ustalana na podstawie iloczynu jednostkowej stawki opłaty, czasu (doba)^[26] i maksymalnej ilości wód (m³/s) odprowadzanych do wód określonej w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym (art. 271 ust. 4 u.p.w.). Górna jednostkowa stawka opłaty stałej za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych została określona w art. 274 pkt 5 u.p.w. i wynosi 5 zł na dobę za 1 m³/s za maksymalną ilość tych wód opadowych lub roztopowych odprowadzanych do wód z otwartych lub zamkniętych systemów kanalizacji deszczowej służących do odprowadzania opadów atmosferycznych (lit. a) oraz 0,70 zł za 1 m³/s za maksymalną ilość wód pochodzących z odwodnienia gruntów w granicach administracyjnych miast. Natomiast wysokość opłaty zmiennej jest obliczana na podstawie iloczynu jednostkowej stawki opłaty, ilości odprowadzonych

²⁴ Podobnie w przypadku wprowadzanie do wód podziemnych 1 m³ wód pochodzących z pompy ciepła lub akumulatora ciepła warstwy wodonośnej stawka opłaty zmiennej wynosi 0,68 zł – przy temperaturze w przedziale od +26°C do +32°C; 1,36 zł – od +32°C do +35°C oraz 4,24 zł – powyżej +35°C (art. 274 pkt 10a lit. a-c u.p.w.).

²⁵ Jerzy Śleszyński, „Podatki środowiskowe i podział na grupy podatków według metodyki Eurostatu”. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, nr 3 (2014): 62.

²⁶ Za czas wprowadzania tych wód uznaje się średnią roczną liczbę zrzutów wód opadowych lub roztopowych ustaloną w pozwoleniu wodnoprawnym z przelewów kanalizacji deszczowej (art. 271 ust. 4a u.p.w.).

wód (m^3), i czasu (lata), z uwzględnieniem istnienia urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych oraz ich pojemności (art. 272 ust. 5 u.p.w.). Górna jednostkowa stawka opłaty zmiennej dla wód opadowych lub roztopowych ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej służących do odprowadzania opadów atmosferycznych w granicach administracyjnych miast została określona w art. 274 pkt 5 lit c u.p.w. i jest zróżnicowana ze względu na pojemność urządzeń do retencjonowania tych wód lub ich brak. Zatem w przypadku braku urządzeń do retencjonowania wody z terenów uszczelnionych stawka takiej opłaty wynosi 1,50 zł za 1 m^3 na 1 rok, podczas gdy dla urządzeń o pojemności do 10 % odpływu rocznego z terenów uszczelnionych – 1,25 zł, powyżej 10 % – 1,00 zł, powyżej 20 % – 0,75 zł oraz o pojemności powyżej 30 % – 0,15 zł. Opłaty za odprowadzanie wód opadowych służą pokryciu kosztów za korzystanie z systemów kanalizacyjnych zamkniętych i otwartych. Ich celem jest pokrycie kosztów związanych z eksploatacją, konserwacją i modernizacją kanałów^[27].

Opłata za wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych została określona na mocy przepisów zawartych w art. 275 u.p.w. Wysokość takiej opłaty w przypadku obiektów przepływowych, charakteryzujących się poborem zwrotnym, zależy od rodzaju substancji zawartych w ściekach i ich ilości oraz rodzaju ścieków (ust. 4). Opłata ta jest ponoszona za substancje zawarte w ściekach wyrażone wskaźnikiem pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT₅), chemicznego zapotrzebowania tlenu, a także zawiesiny ogólnej (ust. 6). Górna jednostkowa stawka opłaty została wskazana w art. 275 ust. 23 i jest naliczana za 1 kg substancji wprowadzanych ze ściekami do wód lub do ziemi, z wyszczególnieniem wskaźników, tj. 4,28 zł dla BZT₅, 1,71 zł dla chemicznego zapotrzebowania tlenu oraz 0,52 zł dla zawiesiny ogólnej. Natomiast w przypadku wprowadzania do wód lub do ziemi ścieków z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych w stawach o wodzie stojącej opłata jest obliczana na podstawie wielkości produkcji ryb lub innych organizmów wodnych, wyprodukowanych w tych stawach (art. 275 ust. 5). Opłata ta jest zryczałtowana za każde rozpoczęte 100 kg przyrostu masy ryb lub innych organizmów wodnych w ciągu cyklu produkcyjnego (ust. 7). Górne jednostkowe stawki opłaty określono w ust. 24 i wynosi 0,272 zł, jeżeli średnioroczny przyrost masy tych ryb lub tych

²⁷ Karolina Matej-Łukowicz, Ewa Wojciechowska, „Opłaty za odprowadzanie wód deszczowych” *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 411 (2015): 105.

organizmów w poszczególnych latach cyklu produkcyjnego przekracza 1500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawów o wodzie stojącej w jednym roku danego cyklu.

4 | Wnioski

Omówione wyżej opłaty, zarówno w prawie polskim jak i w prawie francuskim, wpisują się w zasadę zapobiegania, przezorności, oraz naprawiania szkód w środowisku przez zanieczyszczające go podmioty. Z punktu widzenia gospodarki wodnej i ochrony wód przed zanieczyszczeniem najważniejsze znaczenie ma zasada przezorności, będącej rozszerzeniem zasady prewencji (zapobiegania), i odnosi się do działalności podejmowanej w sytuacji, gdy skutki takiej działalności nie są jeszcze w pełni rozpoznane. Jeżeli zatem skutki danej działalności w zakresie gospodarki wodnej będą wywoływały wątpliwości co do wpływu na środowisko, to należy wypracować takie standardy korzystania ze środowiska, które pozwolą na wyeliminowanie choćby tylko potencjalnych zagrożeń^[28]. Powyższe jest jeszcze bardziej rozwinięte w prawie francuskim, które przewiduje chociażby koncepcję szkody przyszłej o ryzyku hipotetycznym^[29]. Opłaty ekologiczne powodują, że uwzględnianie rzeczywistych kosztów pokrycia szkód w środowisku powinno stymulować wykorzystanie technologii wpływających w mniej negatywnym stopniu na środowisko^[30].

W zakresie wniosków z przeprowadzonej analizy porównawczej warto wskazać, że co do zasady wszystkie aspekty opłat związanych z zanieczyszczeniem wód we Francji znajdują się w bardzo rozbudowanym, ale jednym akcie prawnym – mianowicie w kodeksie ochrony środowiska (*Code de l'environnement*). Dodatkowo jedynie incydentalnie zastosowanie w drodze odesłania mają przepisy ogólnego kodeksu jednostek samorządu

²⁸ Krzysztof Gruszecki, *Prawo wodne. Gospodarowanie wodami. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2024).

²⁹ Michał Mariański, Magdalena Zielińska, „Pojęcie szkody przyszłej (préjudice futur) w prawie francuskim. Rozważania na tle polskich uregulowań prawnych” *Studia Prawnoustrojowe*, nr 28 (2015): 143-144.

³⁰ Mariusz Rogulski, „System opłat za korzystanie ze środowiska w Polsce” *Ekonomia*, nr 39 (2014): 125-126; zob. także Elżbieta Zębek, *Instrumenty administracyjno-prawne i ekonomiczne w ochronie środowiska* (Olsztyn: Wydawnictwo UWM, 2017), 153.

terytorialnego (*Code général des collectivités territoriales*). Posiłkowe zastosowanie tego kodeksu wpisuje się w postulaty francuskiego Trybunału Obrachunkowego (*Cour des Comptes*), który w szczególności w raporcie z 2023 roku dotyczącym spostrzeżeń w 40. rocznicę procesu decentralizacji we Francji, wskazał na konieczność ponownego zdefiniowania sposobu finansowania jednostek samorządu terytorialnego, zmierzającej do stabilizacji ich sytuacji dochodowej, której elementem jest również upraszczanie systemu podatkowego^[31].

W przypadku prawa polskiego opłaty związane z zanieczyszczeniem wód również zostały uregulowane w jednym akcie prawnym – Prawo wodne z 2017 roku. W prawie polskim, w przeciwieństwie do prawa francuskiego wyróżniamy jednak trzy opłaty, podczas gdy we Francji w tym aspekcie mamy jedną opłatę główną. Tym samym funkcje, jakie w prawie francuskim wypełnia opłata za zanieczyszczenie wody (*redevances pour pollution de l'eau*), są w Polsce realizowane przez opłatę za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, opłatę za odprowadzanie wód opadowych lub roztopowych oraz przez opłatę za wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z gospodarstw rybackich

Co istotne zarówno w prawie polskim, jak i w prawie francuskim ustawowo zostały określone górne stawki takich opłat oraz jednostkowe stawki waloryzowane i zmieniane przez ustawodawcę.

Analizując charakter prawny opłat za zanieczyszczenie wód można wskazać, że podobnie jak inne opłaty ekologiczne, pełnią one wiele funkcji w ochronie ogólnych zasobów wodnych, do których za najważniejsze uznać należy: funkcję reglamentacyjno-ochronną, stymulacyjną i dochodotwórczą. W tym aspekcie warto zaznaczyć, że w ocenie autorów kluczowa wydaje się być funkcja stymulacyjna, która stanowi bodziec dla podmiotów gospodarczych do podejmowania działań w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej. Tym samym zarówno w polskim, jak i we francuskim systemie prawnym co do zasady opłaty za zanieczyszczenie wód są jednym z istotnych instrumentów prawnych dążących do osiągnięcia celów środowiskowych, tzn. w szczególności służą zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości zasobów wodnych ludności, podmiotom gospodarczym w celu rozwoju ich działalności a jednocześnie odpowiedniej ochrony tych zasobów. Z uwagi na powyższe opłaty powinny być również odpowiednio wysokie, aby pełniły funkcję stymulacyjną. Ponadto, opłaty ekologiczne powinny pełnić również funkcję redystrybucyjną, polegającą na tym, że środki

³¹ Raport Cour des comptes, Rapport public annuel 2023 La décentralisation 40 ans après, mars 2023, s. 125. www.ccomptes.fr. [dostęp: 4.11.2024].

pochodzące z opłat powinny być przekazane na finansowanie realizacji zadań związanych z ochroną środowiska i jako takie stanowić źródło funduszy finansujących przedsięwzięcia, których celem jest ograniczenie uciążliwości dla środowiska wynikających z działalności człowieka^[32].

Istotną różnicą, wynikającą ze specyfiki francuskiego systemu prawnego jest rola *Conseil d'Etat*, gdzie to dekrety tego Najwyższego Francuskiego Sądu Administracyjnego mogą doprecyzowywać i uszczegóławiać, bez konieczności ingerencji ustawodawcy, oraz określać warunki stosowania artykułów od L. 213-10-1 do L. 213-10-3 Kodeksu ochrony środowiska.

Warto jednak nadmienić, że zarówno w Polsce, - jak i we Francji opłaty związane z zanieczyszczeniem wód pobierane są przez jeden zcentralizowany organ, tzn. odpowiednio przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie oraz przez Agencję wodną.

Przedstawiona analiza pokazuje również podobny sposób naliczania opłat, który jednak w prawie francuskim wykazuje więcej możliwości dostosowywania jej wysokości do specyfiki danego obszaru, pozostawiając tym samym większe pole manewru dla organu. Tak też podstawa dla obliczenia opłaty składa się z większej liczby elementów w prawie francuskim niż w prawie polskim. Dodatkowo wskazano, że podstawę do naliczenia opłaty we Francji określa się również bezpośrednio na podstawie wyników regularnego monitorowania wszystkich zrzutów, przy czym system monitorowania jest zatwierdzany i kontrolowany przez organizację upoważnioną przez agencję wodną.

Bardzo interesującym rozwiązaniem, które warto rozważyć z punktu widzenia prawa polskiego, jest wprowadzenie dodatkowych nieostrych kryteriów pozwalających na zróżnicowanie stawek opłat w zależności od jednostki geograficznej. We Francji do kryteriów tych, które są wprost wymienione w ustawie, zaliczono bowiem: stan zbiorników wodnych, ryzyko infiltracji lub przedostania się zanieczyszczeń do wód podziemnych; zalecenia nałożone na podstawie polityki wodnej czy też cele wyznaczone w planie generalnym zagospodarowania i gospodarki wodnej.

³² Rafał Miłaszewski, Ewa Rauba, „Określanie opłat za usługi wodne zgodnie z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej Unii Europejskiej” *Ekonomia i Środowisko*, nr 2 (2010): 67-70; Piotr Paweł Małecki, *System opłat i podatków ekologicznych w Polsce na tle rozwiązań w krajach OECD* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, 2012): 2; Wojciech Radecki, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2011): 254-255; Anna Barczak, „Opłaty za korzystanie ze środowiska jako źródło finansowania zadań ochronnych jednostek samorządu terytorialnego” *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 4 (2016): 701-709.

Bibliografia

- Barczak Anna, „Opłaty za korzystanie ze środowiska jako źródło finansowania zadań ochronnych jednostek samorządu terytorialnego” *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 4 (2016): 701-709, Doi: 10.18276/frfu.2016.4.82/1-58.
- Brun Alexandre, „Gestion de l’eau en France” *Économie rurale*, nr 309 (2009): 4-8. <https://doi.org/10.4000/economierurale.259>.
- Budner-Iwanicka Luiza, Michał Mariański, „Organizacja Izb obrachunkowych we Francji i w Polsce. Wybrane aspekty prawnoporównawcze” *Finanse Komunalne*, nr 3 (2024): 7-20.
- Girard Sabine, Anne Rivière-Honegger, „En quoi les dispositifs territoriaux de la gestion de l’eau peuvent-ils être efficaces?” *Sciences Eaux & Territoires*, nr 13 (2014): 32-36. <https://doi.org/10.3917/set.013.0032>.
- Gruszecki Krzysztof, *Prawo wodne. Gospodarowanie wodami. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2024.
- Hoeltzel Marc, „Les agences de l’eau: des acteurs clés de la politique nationale de l’eau”. *Administration*, nr 269 (2021): 94-96. <https://doi.org/10.3917/admi.269.0094>.
- Korzeniowski Piotr, „Koncepcja Normatywna przeciwdziałania Zanieczyszczeniom”. *Przegląd Prawa Ochrony Środowiska*, nr 1 (2015): 23-49. <https://doi.org/10.12775/PPOS.2015.002>.
- Lemonnier Mariola, „Prawo publiczne a prawo prywatne. Uwagi prawnoporównawcze na podstawie prawa francuskiego” *Studia Prawno-Ekonomiczne*, nr 100 (2016): 67-77.
- Małecki Piotr Paweł, *System opłat i podatków ekologicznych w Polsce na tle rozwiązań w krajach OECD*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, 2012.
- Mariański Michał, Magdalena Zielińska, „Pojęcie szkody przyszłej (préjudice futur) w prawie francuskim. Rozważania na tle polskich uregulowań prawnych” *Studia Prawnoustrojowe*, nr 28 (2015): 143-161.
- Mariański Michał, „Inne obowiązkowe podatki gminne we Francji według francuskiego Generalnego Kodeksu Podatków” *Studia Iuridica Toruniensia*, nr 29 (2021): 193-211. <https://doi.org/10.12775/SIT.2021.029>.
- Mariański Michał, Richard Bartes, „Legal protection of surface waters in France”, [w:] *Legal protection of inland waters in selected EU countries*, red. Jarosław Dobkowski, Elżbieta Zębek, Jakub Jan Zięty. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2025.
- Matej-Łukowicz Karolina, Ewa Wojciechowska, „Opłaty za odprowadzanie wód deszczowych” *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 411 (2015): 104-114.

- Miłaszewski Rafał, Ewa Rauba, „Określanie opłat za usługi wodne zgodnie z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej Unii Europejskiej” *Ekonomia i Środowisko*, nr 2 (2010): 66-80.
- Osuch-Chacińska Lucyna, *Wprowadzanie ścieków i wody do wód lub do ziemi oraz opłaty za te usługi wodne*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2018.
- PGW Wody Polskie, *Opłaty za usługi wodne*. <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/oplaty-za-uslugi-wodne>.
- Ptak Michał, „Opłaty i podatki ekologiczne w krajach Unii Europejskiej”, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 127 (2010): 74-88.
- Radecki Wojciech, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2011.
- Rogulski Mariusz, „System opłat za korzystanie ze środowiska w Polsce” *Ekonomia*, nr 39 (2014): 125-145.
- Śleszyński Jerzy, „Podatki środowiskowe i podział na grupy podatków według metodyki Eurostatu” *Optimum. Studia Ekonomiczne*, nr 3 (2014): 52-68.
- Tokarczyk Roman, *Komparatystyka prawnicza*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2008.
- Tsanga Tabi Marie, „La tarification sociale de l’eau au regard des droits humains: vers une stratégie de service essentiel ?” *Politiques & management public*, nr 41 (2024): 189-215. <https://doi.org/10.1684/pmp.2024.44>.
- Zawadzka-Pąk Urszula Kinga, „Aktualne kierunki zmian we francuskim samorządzie terytorialnym na tle sytuacji w Polsce” *Samorząd Terytorialny*, nr 5 (2013): 10-22.
- Zębek Elżbieta, *Instrumenty administracyjno-prawne i ekonomiczne w ochronie środowiska*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM, 2017.

